

Kan. Robertas Pukenis

Lapkričio 19 d. 16 val. (Kristaus Karaliaus šventės išvakarėse) Anykščių sakralinio meno centre buvo paminėtos Mons. Alberto Talačkos 90-osios gimimo metinės. Šventėje, kurią sukūrė knygos leidėjai, Sakralinio meno centro darbuotojai, dalyvavo daugybė žmonių ir keli kunigai. Buvo pristatyta nuostabiai gražiai išleista brandi knyga – albumas Sakralinio meno puoselėtojas Monsinjoras Albertas Talačka. Verta knygą ne tik pavartyti, bet ir skaityti, susimąstyti. Dalyvaudamas galvojau, kaip kilnu, kad anykštėnai sugebėjo sukurti tokį centrą, paruošti tarsi dvasinį pokylį ir išleisti knygą – tarsi paminklą A Talačkos pasiaukojančiam gyvenimui. Įdomiai ir gyvai vedė renginį Vytautas Balčiūnas, pakviesdamas kalbėti dirbusius ar artimiau bendravusius su Mons A. Talačka. Kauno valstybinio muzikinio teatro solistas Tomas Ladiga, akomponuojant pianistei Rūtai Blaškytei, pajvairino vakarą muzikiniais intarpais. O 18 val. visi susirinko į Anykščių Šv. Mato bažnyčią pasimelsti už didžio kunigo sielą, kad palaimintų amžinąją šviesą ir ramybę. Mišiose tardamas žodelį sakiau, kad tauta gyva kūryboje, kai dirba, kuria. Štai Mons. A Talačka ir po mirties gyvas savo kultūriniu dvasiniu indėliu miestui, Tėvynei. Miršta idėja, už kurią niekas nesiaukoja. O Kristui Karaliui niekada nesustoja žmonijos procesija. Jam skamba Hosanna, Aleliuja! Prisiminimų pluoštelį pateikiau ir aš, buvęs jo mokinys – klierikas.

ŠVENTORIAUS SENU TAKU Į BAŽNYČIĄ

Argi mūsų gyvenimas – tai ne nuolatinis atsisveikinimas?.. Kasdien atsisveikiname su saule, o ryt – prasidės jau nauja diena. Taip kas vakarą mes sutiktus žmones, patirtus įvykius nugramzdiname į praeitį, palikdami išblėstančią juostą dienų. Tačiau yra žmonių, su kuriais buvo daug bendrauta, kalbėta, keliauta per keliasdešimt metų; tada jau tokie tampa likimo palydovai arba draugai, jeigu su jais buvo dalintasi net paslaptimis, linkėta vienas kitam tik gero. Jie gyvena širdyje, dažnai pabelsdami ilgesiu, prisiminimais, o kartais net širdgėla: buvo – ir jau nebėra... Viskas pasiliko už durų, amžiams užvertų. Tačiau žmogus išlieka gyvas kilniais darbais, idėja, kūryba, savo meile didžiajai Tiesai – tiek, išlieka, kiek išeidamas palieka gražesnę ir laimesnę pasaulį.

Pirmieji susitikimai... Prisimenu, buvau beveik 14 metų, kai pirmą kartą išvydau kunigą Albertą Talačką. Buvo iškeltas iš Anykščių parapijos ilgametis irgi geras, rūpestingas klebonas Vincentas Arlauskas ir į jo vietą paskirtas A. Talačka klebono ir dekanato pareigoms. Mėgdavau šv. Mišiose dalyvauti sėdėdamas pirmojo suolo pakraštyje vyrų pusėje, o iš ten gerai matosi, kaip ateina kunigai iš klebonijos į zakristiją. Dažniausiai A. Talačka ateidavo su tuometiniu vikaru Petru Budriūnu. Aukšti ir liekni, jie įeidavo ramiais didingais žingsniais ir suklupdavo prie altoriaus Švč. Sakramento pasveikinimo maldai. Taip ir stovi akyse tas sakralus vaizdas –

kunigas juoda sutana, paskendęs maldoje, bažnyčios tyloje. Jau tada pastebėjau, kad jie buvo vieningi, darniai vykdė pastoracinį darbą. Vienas prie altoriaus, o kitas – klausykloje. Visada trise, nes Anykščiuose dar buvo altarista kanauninkas Jurgis Žitkevičius, labai mėgęs gėles ir sodą. Kai aš ateidavau į kleboniją vasarą, dažniausiai jį matydavau ant suoliuko arba ant sulankstomosios lovelės pasislėpusį gėlyne ir skaitantį knygą. Labai greitai kunigai pastebėjo ir mane, nes tuo metu jaunuoliai bijodavo nešti bažnyčioje vėliavas, o aš – ne. Man patiko! Jau aštuntokas pradėjau galvoti apie kunigų seminariją. Taip pamažu pradėjau eiti prieš srovę.

Besimokant aštuntoje klasėje, 1970 m. lapkričio 3 d., mirė mūsų tėvelis Antanas. Džiugias jaunystės dienas dideliame name, apsuptame sodo, Ubagevičiaus gatvėje prie šaltinio (gatvė buvo pavadinta nušauto komjaunuolio vardu) apgaubė gedulas. Tėčiui tebuvo tik 56 metai. Nesuspėjo sulaukti mano pirmųjų seminaristo dienų. Miglotai beprisimenu paskutiniąją kelionę. Šlapdriba. Atrodė, kad gamta irgi verkia. Dalyvavo daug žmonių, tarp jų – seserų ir brolio kursų draugai studentai. Šv. Mišias aukojo pats klebonas, pasakęs gražų pamokslą, priminęs, kad velionis Antanas buvo darbštus, dirbo daug ir sudegė kaip žvakė... Kad jį kas sekmadienį matydavome šv. Mišiose... Kad išėjo į amžinybę geras parapijietis – lietuvis ir tikras katalikas... Atsisveikinimo liūdesį dar labiau dilgino choristų giesmė paskutiniąją valandą – „Amžinąjį atilsį...“. Motina pakvietė kunigus papietauti ir pabūti drauge namuose. Jie apsilankė, dar paguodė motiną ir mus visus, o po geros valandos išėjo.

Klebonas visiems girdavo mūsų šeimą. Nesakydavo, bet mintyse galbūt turėjo tai, kad nė vienas iš mūsų nebuvo nei pionierius, nei komjaunuolis, nei partijos narys, visi vaikai studijavo be jų „palaiminimo“... Mamos žodžiai: „Jeigu Dievas padės, kiaulės nesuės“ ugdė mūsų principingumą ir ryžtą nenusilenkti valdžios bedieviams.

Pirmasis, kuris atnešė man pasiskaityti LKB Kroniką, buvo kunigas Petras Budriūnas. Greičiausiai jis užbėgo pas mane apie 1972 metų vasarą, nes tais metais pasirodė Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Jutau, kad vikaras tai daro su klebono žinia, bet į tuos dalykus jis neva nesikišo. O aš džiaugiausi, kad susiformavo jėga, kuri eina prieš komunistinę sistemą, kad pralaužę geležinę sieną Vakariai kalbės apie religinę padėtį sovietinėje Lietuvoje. Dar labiau sustiprėjo noras siekti kunigystės, kad galėčiau pagaliau ir mokyklai „atiduoti“ už melą ir Dievo neigimą.

Pamenu mane drąsinusius klebono žodžius: „Bus įtampos, agitacijos ir net pasiūlymų studijuoti, kur tik nori, tačiau jie nieko tau negalės padaryti. Tik neišsitark prieš valdžią, o kai būsi kunigas, tada turėsi galimybių daug padaryti gero“.

Atrodo, devintoje klasėje visos mokyklos vyresniųjų klasių mokiniams liepė rašyti rašinį tema „Šalia mokyklos – bažnyčia“. Ot jaunimas pyko, kad ir jiems reikia vargti dėl manęs!.. Rašiau, kiek pamenu šitaip: „Kur staigų vingį daro Šagalovo gatvė, kur stovi kuklūs, bet jau seni klevai, iškyla Anykščių bažnyčia. Laikas bėga, keičiasi kunigaikščiai, o ji tebestovi. Ir ideologinė kova tebevyksta. Šiuo metu netgi paaštrėjusi. Tikintieji pripažįsta, kad yra Dievas ir jis – pasaulio

kūrėjas, o netikintieji – kad materija davė gyvybei pradžią ir t.t“. Žodžiu, aš neparodžiau, ar stosiu, ar nestosiu seminarijon. Niekada nė vieno žodžio nepasakiau prieš Dievą.

Liūdesys, užplūdęs po tėvo netekties, dar labiau mane skatino pamilti vienatvę, užsidaryti prie knygų, ypač istorinių. Mokyklos vadovybė, komjaunimo darbuotojai sujudo, pradėjo labiau persekioti. Viename komjaunimo susirinkime sakė: „Žiūrėkite, kad neišeitų į kunigus“. Suaktyvino pastangas perauklėti, atrodo, dešimtoje klasėje, motyvuodami, kad mažai dalyvauju užklasinėje veikloje, sumažino elgesį iki trejeto. Klasės vadovė išgyveno, o aš pasakiau, kad man tas pats. Kažkokią mokytoją paerzinau, kad mokykloje persistengia, nes tai yra Konstitucijos pažeidimas. Tačiau man visada patiko rusų kalbos mokytoja A. Dačiulienė, kuri sugebėjo įdiegti meilę rusų literatūros klasikai, o prieš tai buvęs mokytojas vis kažko kabindavosi. Kai kurių mokytojų ateistinė laikysena, saugumo persekiojimai mane irgi užgrūdino, tapau šakotas visam gyvenimui. Turėjau parašęs aštrius prisiminimus apie mokyklą, bet paskui beveik visus sudeginau. Juk lietuvių tauta yra nedidelė, mes turime atleisti, aš privalau skelbti nacionalinę vienybę. O ir ne visi mokytojai buvo širdyje užsikrėtę komunizmo šmėkla. Vieni tai darė tik dėl duonos kąsnio, kiti slapta praktikavo religines apeigas. O aš pats argi visur ir visada buvau geras? Gal dar per vaikiškumą, gal šiaip, iš įtampos, be reikalo susipykau su viena klasioke (apskųsdamas auklėtojai) ir nė nežinau, už ką... Prisiminęs tai, gailiuosi. To nebepakartotum, jeigu sugrįžtų vaikystė.

Apsisprendžiau stoti į seminariją. Visą situaciją stebėjo ir žinojo parapijos kunigai. Truputį pradėjau slapukauti, kad mokyklos „sargai“ nurimtų, pavyzdžiui, tik po pamaldų, vėlų vakarą, nueidavau pas savo bičiulį kunigą Petrą. Čia pat tekanti Šventoji, šlamantys medžiai, supantys šventorių, bažnyčios bokštai ir šviečiančios žvaigždės žadino romantiką ir tikros kovos ilgesį. Iki šiol negaliu užmiršti to tėviškės vaizdo.

Pamėgau skaityti knygas. Kunigas P. Budriūnas man vis parinkdavo knygų – skaityk, kiek tik nori. Labai patiko „Po kryžiaus vėliava“ apie šventuosius jėzuitus. Devintokas jau skaičiau A. Maceinos knygas, Tihamer Toth „Jaunuolio būdas“, „Jaunuolio kovos“. Mąščiau ir užsirašinėdavau iš Lelioto „Gyvenimo problemos sprendimas“. Gaila, kad šių dienų tikintis jaunimas beveik nesidomi šita literatūra. Nors kiek jas ar pavarto?

Per šventes klebonas pasikviesdavo mane pietų. Tada susėsdavome visi keturi prie stalo su mielu kanauninku Jurgiu Žitkevičiumi, kuris buvo labai nekalbus, bet rodė džiaugsmą, kad stosiu į seminariją. Tik pamenu, kad vienų Kūčių išvakarėse jo gyvybė užgeso. Jo sesuo man atidavė velionio sutaną, kostiumą. Ilgai nešiojau, dėkodamas kanauninko seseriai už motinišką šilumą.

Paskui altarista buvo kunigas Jonas Uogintas. Mons. A. Talačka girdavo jo muzikalumą: „Girdite, koks gražus jubilato balsas“. Charakteringa tai, kad kunigas A. Talačka džiaugdavosi

kitų gerosiomis savybėmis, įvertindavo kitą. Jo žingsniai neužgoždavo šalia esančiųjų arba dirbančiųjų su juo.

Jau būdamas devintoje klasėje kunigams aš atrodžiau patikimas jaunuolis. Todėl klebonas dažnokai pamokydavo: „Tik tylėk mokykloje, nes apšauks reakcingu ir nepraleis į seminariją. Neparodyk, kad ilgiesi nepriklausomos Lietuvos laikų. Būk atsargus su draugais, nes apsups provokatoriai, gaudydami kiekvieną žodį. Ir nesijaudink dėl sumažinto pažymio. Tau jų nebereikės. Svarbu, kad galvą turi ant pečių“. O man buvo proga paklausinti apie Kenedžius, kas juos nušovė, apie Vatikaną. Kunigai stebėjosi, kad aš tiek daug išmaniau politikoje. O aš jau tada supratau, kad politika yra didis menas, kuris gali padaryti daug gero savo tautai. Pagaliau atėjo ilgai lauktoji valanda – išleistuvės ir sudiev, mokykla, ir sveika gyva, Alma Mater – seminarija!

Vieną rytą kunigas Petras nuvežė mane į seminariją Kaune įteikti dokumentus ir klebono liudijimą. Žinau, kad parašė: „Yra pastovus, žodžio nekeičia, pamaldus“. Prasidėjo laukimas, ar praleis?

Buvau tik ką pabaigęs vidurinę mokyklą, ar tik ne sesers Vidutės vestuvių proga lankėsi pas mus Anykščių švietimo skyriaus vedėjas Juozas Pakalnis, jau kaip ir mūsų giminė. Jis užklausė: „Tai kur, Robertai, stosi“? Atsakiau: „Man atrodo, kad tamsta jau žinote“. Na ir prasidėjo auklėjimas, atkalbinėjimas, o aš jaučiausi didvyris – nieko jūs man nebepadarysite! Žinia žaibiškai pasklido po miestelį. Po kelių dienų šaukia mane į Vykdomąjį komitetą. Aš atsiklausęs kunigų ir gavęs jų pritarimą nuėjau. Laikiausi ramiai. Auklėjo direktorius, Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja, dar kažkas, buvo ir senas saugumietis. Jis bekalbėdamas išsitarė apie LKB Kroniką: „Ir A. Talačka čia yra prikišęs nagus. Sės visi į kalėjimą“. Po geros valandos auklėjimo procedūros, klausia: „Ką darysi, jeigu nepraeisi konkurso? – Lauksiu nors ir 10 metų. Eisiu patarnauti mišioms“. Tada saugumietis: „Gyvatė, gyvatė įlindo į tavo vidų. Jaunas esi ir nenori sėdėti vienas, tad kiši pirštus, kur nereikia. Ir gausi. Mes susitvarkėme dar ne su tokiais – su A. Sacharovu, su A. Solženycinu, susitvarkysime ir su tavimi“. Atsakiau: „Jeigu taip blogai, tai kodėl neuždarote seminarijos, tada aš ir nestočiau. O jeigu yra seminarija, tai turi būti ir seminaristų. Užsienyje giminių neturiu. Aš esu giliai tikintis ir noriu būti kunigas, tai ir viskas. Kokias čia man buržuazines nuotaikas peršate? – Taip, žinome, šeima tvarkoje“, – atsakė saugumietis. Šiandien gailiuosi, kodėl nesusipratau užrašyti tokių pokalbių. Juk tai istorija, parodanti mažo žmogaus kovą su agresyvios valstybės valdžia – su Šėtono tarnais. Po pokalbio nuslinkęs į kleboniją, viską atraportavau kunigams. „Turėtų būti gerai. Dabar lauksime“, – padrąsino. Ir štai apie rugpjūčio vidurį gaunu telegramą iš seminarijos rektoriaus prof. kun. Viktoro Butkaus: „Esate priimtas“. Pirmasis šūksniu: „Valio!“ pasveikino klebonas A. Talačka: „Štai koks yra kelias į kunigystę, bet čia dar tik pradžia“.

Kai jau buvau seminaristas, A. Talačka yra sakęs: „Žinok, yra trys patys didžiausi kunigų priešai – tai saugumiečiai, moterys ir alkoholis. Šitų dalykų saugokis. Saugumiečiai keršys žiauriai,

jeigu pasirašęs netarnausi. O šiaip palis, pasekios ir nustos verbuoti, nors jų dėmesys tau nesumažės. Moterys visada išduos, plepės, šantažuos, jau nekalbant apie sąžinės graužatį. Tada saugumiečiai, sužinoję šias istorijas, iškels ultimatumą: arba mums padedi, arba tave demaskuojame. Pastebėk, kad dažnai uolieji kunigai yra įvairiais būdais apšmeižiami“. Supratau, kad garbingasis kunigas buvo teisus. Ir jis pats visą gyvenimą taip laikėsi, kaip mokė kitus. Laimingas, kad šitų pamokymų neužmiršau gyvenimo kelionėje... Gal dulkių ir užkrito?.. Gal ir apsileidau, bet Anykščių bažnyčios bokšto kryžiai vis atgaivina polėkį, vėl įžiebja jaunystės svajas.

Mons. A Talačka išliko idealistas. Niekas neprieštaraus, kad Mons. A. Talačka išliko jaunas savo dvasia, tikėjimu, viltimi ir meile Kristui. Ištikimas be kompromisų. Ir jam buvo pasiūlyta važiuoti į Berlyną „ginti“ sovietinės taikos. Ne, A. Talačka niekada nevažiavo. Ten buvo tokia taktika. Berlyne Taikos konferencijos pirmininkas suvažiavusiems taria, kad amerikiečiai ir visi imperialistai ruošiasi karui, o Tarybų Sąjunga myli taiką ir tautų draugystę, tad balsuojame, smerkdami imperializmą, kuris grasina sunaikinti visą pasaulį. Ir balsuoja, ir taip gimsta Europos dvasininkų rezoliucijos, smerkiančios Vakarų pasaulį. „Rektorius V. Butkus gali važiuoti, jis nors padaro daug gero seminarijai, o man kas? Aš sėdžiu parapijoje ir niekur tarybinės propagandos nevarysiu“, – kartą išsitarė klebonas. Dėl dalyvavimo šiose konferencijose nepiktai „pašpilkuodavo“ kurso draugą kun. Bronių Buliką, bet gerbė jį už originalumą, gabumus, poeziją. Dažnai jo lūpose skambėdavo ir šviesuolio Svėdasų klebono kan. Petro Raudos, išėjusio iš kalėjimo, pavardė. Jis buvo kunigų idealas ir didžiausias tylus valdžios priešas. Nežinau, kiek jis buvo vienišas... Tačiau dažnai apsilankydavo kunigai Bronius Strazdas, Jonas Juodelis, kaimyninių parapijų klebonai. Jis buvo papasakojęs apie iš JAV atvykusio kunigo Leono Zarembos, kurį labai gerbė, apsilankymą.

Kunigą A Talačką mėgo intelektualai, kultūros darbuotojai. Kai tik Anykščiuose apsilankydavo rašytojas Juozas Baltušis, jis visada pirmiausia sustodavo pas Anykščių kleboną: paduos bilietą į susitikimą, o paskui nuskuba į savo renginį. Po vieno apsilankymo klebonas man sako: „Žinai, Robertai, rašytojas kad kirto: „Nebus komunizmo. Nė velnio, kaip gi jie dirba?!“ Tais laikais daug įžymių žmonių varstė šios klebonijos duris. Jis draugavo ir su aktore Monika Mironaite. Ypatingai vertino skulptorių V. Vildžiūną. Klebonas šelpė gabius studentus. O kaip didžiavosi kalbininku Letu Palmaičiu: „Pagalvok, jis norėtų atgaivinti prūsų išnykusią kalbą!“ Šiandien paskaitęs drąsius, pažangius šio mokslininko straipsnius, suprantu, kad ne veltui klebonas domėjosi ir gerbė jį.

Per šventes po pietų mėgdavo uždėti kokios nors klasikinės muzikos plokštelę: „Na, paklauskime, koks dieviškas grožis giesmėje Ave, Maria“. A. Talačka turėjo menininko sielą. Jis surinko brangių paveikslų kolekciją (reikia pažymėti ir įpėdinio klebono S. Krumpiausko bei tuometinės Kurijos nuopelnus, kad paveikslai liko išsaugoti, neiššvaistyti ir šiandien yra miesto lobis bei pasididžiavimas). Anykščių šventorius tapo lyg paminklų galerija. Ypač Rimanto

Idzelio stacijos puošia šventorių, o amžinai užmigusių dvasininkų paminklai mena tautos ir miesto istoriją.

Kartais per atostogas klebonas duodavo ir man kažką padirbėti, bet nedaug. Atnaujinau šventoriuje kunigų paminklų išblukusias raides, dažiau bažnyčios sienų panelį, sutvarkiau archyvus.

Anykščių klebonas visada atrodė aristokratiškas, didingas sielos nemirtingumu ir gražia išvaizda, ramia laikysena. Jo dikcija buvo ryški, aktoriška. Aš tai labai vertinu (ypač kai mano paties balsas dažnai yra pakimęs). Jo pamokslai buvo aktualūs. Kažkokia proga cituodamas rašytojo Antano Vienuolio testamentą, paskleidė mintį, kad ant jo kapo turi būti paminklas su kryžiumi, nes rašytojas buvo tikintis. Jis sekdamas spaudą ir pamoksluose atsakydavo į ateistų priekaištus. Prisimenu, kaip režė apie Hitlerio padarytus nusikaltimus žmonijai ir Bažnyčiai: „Įsivaizduokite – kaip galima bendradarbiauti su naciais, jeigu jie naikino žydų tautą; kiek nukentėjo kunigų! Iš viso naciai nužudė apie 4000 įvairių tautybių dvasininkų. Dauguma žmonių, matydami vokiečių jėgą, iš baimės tylėjo, bet tai nereiškia, kad jie pritarė Hitlerio politikai... Į istoriją įeina didvyriai, kovotojai...“ Galbūt šis klebonas ir įdiegė man jautrumą bei solidarumą su žydų tauta. Ėmiau daugiau domėtis Izraelio valstybe, pamilau Palestiną – Šventąją Žemę.

Mons. A. Talačka turėjo tvirtą charakterį, tikėjimo ir laisvės siekių principus. Kai Anykščių ligoninės vyr. gydytojas pastoviai trukdydavo aptarnauti ligonius, netgi šaukdavo ant atėjusio kunigo, A. Talačka leido tuometiniam vikarui Juozui Januliui kirsti pamokslą iš sakyklos apie persekiojimus: „Žinokite, jeigu kas nors man atsitiks, tai bus jų darbas“. Kunigo J. Janulio pamokslo turinys buvo perduotas LKB Kronikai. Kartą kunigas Petras pasikvietė mane, kad abu parašytume žinutę LKB Kronikai, kaip gydytojas neįsileidžia kunigo į ligoninę. Rašome, aptarinėjame detales, o už lango „nekaltai“ praeina pats klebonas – lyg nieko nežinodamas. Tylus, ramus. Buvo gera, kad nors tiek jau galėjau prisidėti prie švento reikalo. Vėliau paaiškėjo, kad tas vyr. gydytojas buvo išsikvojęs labai daug valdiškų pinigų, tad partijos palankumą jis norėjo pelnyti persekiodamas kunigus, neleisdamas ligoniams priimti šv. sakramentų.

O klebonas buvo išmintingas ir ne karjeristas, jis darė tai, kas gyvybiškai naudinga, reikalinga Bažnyčiai. Ant visų pareiškimų, kurie buvo sukurti LKB Kronikos redakcijos, A. Talačka visada pasirašydavo. Nenoriu per daug pasakoti, bet kai tarybiniais metais Panevėžio Kurija paspaudė dėl vieno dalyko, kad A. Talačka pasirašytų, jis ryžtingai atmetė: „Galite iškelti, nesvarbu kur, bet aš to negaliu daryti“. Jis buvo teisus. Ne pataikūnas. Tas man labai patiko. Įsivaizduoju šiandien, jeigu būtų gyvas, per pietus jis tikrai padejuotų pirmasis, gal net ir tokiais žodžiais, kad šiandien turime daug vyskupų, tačiau žmonių gyvybinės problemos aplenkiamos. O Evangelijoje parašyta, kad „geras ganytojas už avis guldo gyvybę“ (Jn. 10.11) Kad kaip galima tylėti, kai neaiškios kilmės pareigūnai Lietuvos elektros perteklių parduoda į Baltarusiją už 4 centus, o iš savo piliečių plėšia po keliasdešimt centų?! Šiandien šitie tarpininkai tapo turtuoliais, gavę dar atlyginimą naftos produktais. Arba – kodėl austrai referendumu atmetė atominių elektrinių

statybas ir pas juos elektra dar pigesnė? Kodėl Europos Sąjungos ponai nepadeda mums blokuoti Lietuvos pašonėje atominių elektrinių statybų? O Nerim tekės elektrinėje panaudotas vanduo... Kas užtikrins „ypatingai aukštos technologijos“ atominių elektrinių saugumą? Argi mes triušiai, kad leidžiama V. Putinui šantažuoti mus???

Tikrai, jis taip tiesiai pareiškė savo mintis kambario artimųjų tarpe... Taip, jis buvo kritiškas ir logiškas, bet labai atsargus ir gerbiantis Bažnyčios autoritetą. Ir man įdiegė, kad blogas paukštis, kuris teršia savo lizdą...

Su žmonėmis jis buvo taktiškas, niekada nerėkdavo, neveluodavo į pamaldas. Ne gobšus, nenurodydavo konkrečių sumų už šv. Mišias, bet gautus pinigus taupė, kad ką nors gražaus padarytų bažnyčiai. Taigi Mons. A. Talačka darbais mylėjo Bažnyčią, Lietuvą. Jis didžiavosi, kad visi generolo Ladigos giminaičiai yra tikintys, patriotai. Žinojo daug detalių iš prieškarinės Lietuvos istorijos. Pasakojo, kad tarpukario metu studijuodamas seminarijoje supratus, kad vienas seminaristas ruošiamas būti Maskvos agentu... Paskui tai pasitvirtino iš jo darbų. Su pašaipa atsiliepdavo apie išdaviką generolą V. Vitkauską, kuris buvo padarytas sovietinės Lietuvos kariuomenės vadu. Aš retkarčiais drįsdavau ir pasiginčyti dėl politinių įvykių ar santvarkos, dėl to, kaip reikia su ja kovoti. Nepykdavo, bet laikydavosi savo linijos. Sakydavo: „Svarbiausia, privalai dirbti pozityviai, kad žmonės įtikėtų Kristų. O tie „karštuoliai“ (bendra pravardė kovotojų kunigų, kuriuos jisai dvasia palaikydavo) kartais ima ir nori pasirodyti esą didvyriai, kovojantys su valdžia. Laikas viską išryškins. Tu dirbk tyliai, o jeigu trukdys, tada pamatysi, kokia kovos forma bus efektyvesnė“.

Per vasaros atostogas aš mėgdavau aplankyti pažįstamus kunigus, ypač kilusius iš Anykščių. Jeigu paprašydavau išleisti per šv. Kalėdas ar šv. Velykas, klebonas likdavo labai nepatenkintas. Vieną kartą išsitarė: „Savas klierikas per šventes turi būti namuose“. Vėliau supratau, kad jis sakė tiesą. Kaip šiandien prisimenu Panoterių kleboną Vytautą Pesliaką. Koks buvo humoristas, valdžios gyvenimo bei bažnytinių įvykių žinovas, broliškas kaip tikras anykštėnas! Sovietų valdžia jį laikė reakcingu kunigu, o mums tai reiškė, kad jis yra geras kunigas. Tokie vizitai labai praturtindavo dvasinį pasaulį, ugdė tautišką dvasią. (Graužia sąžinė, kad lig šiol neištesėjau pažado dažniau apsilankyti Panoteriuose. Taip jau yra, kad vis žmogus nesuspėji, o paskui lieka nutilęs paskutinis neištartas žodis...). O klebonas A. Talačka sakydavo: „Žiūrėk, tie karštuoliai dar gali tau pakenkti. Saugumas pastebės, kad nuolat leki pas juos, o paskui kulto įgaliotinis lieps vyskupams neduoti tau šventimų. Pakentėk, kai būsi kunigas, tada jau nieko tau nebedarys“. Tačiau kai pasakydavau, kad noriu nuvažiuoti pas vyskupą Julijoną Steponavičių į Žagarę arba aplankyti vyskupą Vincentą Sladkevičių Nemunėlio Radviliškyje (paskui Pabiržėje), jis mielai leisdavo, palydėdamas šiais žodžiais: „Verta, tačiau „draugai“ užfiksuoja ten besilankančius; o jeigu jie norės, tai ir girdės pokalbius. Turėk omenyje“. Visada kalbėdavomės su vyskupais lauke, vaikščiodami. Sugrįždavau po tokių susitikimų kaip po rekolekcijų. Tebesaugau šių šventų Ganytojų sveikinimus, šiandien jau tapusius man relikvijomis. O A. Talačkos pamokymuose jčiau jo tėviškumą bei rūpestį.

Kelionėse jis trumpam sustodavo prie ežero ar upės. Mėgdavo pasiimti mane į Burbiškį patarnauti šv. Mišioms. Važiuojant sakydavo: „Žiūrėk į gamtą, į debesis, saulėlydį, – koks grožis; gal kils mintis naujam eilėraščiui.“ Kokia gi čia mano ta poezija... Tačiau jis skatino mane rašyti ir ruošė prasmingam kunigystės darbui.

Per mano primicijas Anykščiuose 1979 m. birželio 10 d. klebonas sveikinimo kalboje palinkėjo būti geru kunigu: „Tai svarbiausia!“ Dar palinkėjo neapleisti studijų, įsigyti licenciatą Kaune, o daktaratą – Romoje. Negaliu užmiršti tų valandų, tų pirmųjų kunigystės dienų. O – klebonas trumpai: „Taip turėjo būti. Eik ir mokykis, ruoškis tolimesnėms studijoms“.

Kai jau dirbau kunigu Krekenavoje ar Panevėžyje, susitikdavome dažnokai, nors ir esu namisėda. Tėvų kapai, čia gyvenantys sesuo Vidutė ir brolis Vidmantas, kiti reikalai atvedavo į Anykščius. Ir užsuki senu taku pro klevus į medinę kleboniją, o paskui ir pas jubiliatą A. Talačką į Šaltinio gatvę, kur jis buvo persikėlęs gyvenimo pabaigoje. 1995 m. Mons. A. Talačka atsisakė klebono pareigų ir džiaugėsi, kad naujasis klebonas Stanislovas Krumpļauskas yra geras administratorius, gražiai tvarkosi, remontuoja bažnyčią. Jis ne vieną kartą buvo išsitaręs: „O Stasiukas sugeba, jis moka bendrauti ir su žmonėmis“...

Jubiliasas visada laukdavo manęs, grįžtančio iš Romos. Kol buvo sąmoningas ir turėjo sveikatos kalbėti, sakydavo: „Tiek suremontavęs bažnyčią, dabar atsiimk moksluose. Siek toliau“. Jutau, kaip kančia jį alina, bet kentėjo tyliai ir oriai. Vėliau supratau, kad ir dėdė J. Pakalnis, gyvenęs priešais jubiliaso namą, laukdavo manęs su seserimi Vidute ateinančio. Jis, truputį išdidus, bet širdyje geras žmogus, storu balsu pagirdavo A. Talačką: „Visada mes su juo buvome geri kaimynai. Čia tai bent kunigas“... O turėjau ir aš pripažinti buvusiam tų laikų veikėjui, kad jis yra taip pat labai geras žmogus (Vienuolėms net grėblių kotus pataisydavo, padėdavo buities dalykuose).

Sunkiausia prisiminti paskutines didžiules iškilmes, kai 1997 m. vasarą Mons. A. Talačka šventė savo kunigystės 50 metų jubiliejų. Tada su draugu italu Gino Biagi dalyvavome šventėje. Po šv. Mišių pasipylė sveikinimai, chorų giesmės. O jubiliasas nuleidęs galvą verkė, slėpdamas ašaras, nes jautė, kad tai paskutinė jo gyvenime tokia įspūdinga šventė – lyg gulbės giesmė. Italas, besiklausydamas jaunimo choro balsų, man sušnabždėjo: „Dabar žinau, kas sugriovė komunizmą“. Ir kai jubiliejiniais metais Romoje sutikau savo draugą, jis pirmiausia paklausė: „Ar dar turite tiek daug jaunimo, kuriuos tada mačiau Anykščių bažnyčioje gražiai giedančius?“ Aš atsakiau: „Taip, turime, bet Mons. A. Talačka jau iškeliavęs į amžinybę...“ O koks buvo nuostabus žmogus ir koks man buvo įsimintinas, mielas susitikimas Anykščiuose.

1999 m. gruodžio 16 d. Anykščių kapinėse prie Monsinjoro sesers kapo išaugo naujas kauburėlis... Kaip gaila, kad ta vyresniųjų kunigų karta jau išėjusi, ir mes pasigendame asmenybių. Tad kol turime gyvus, nusilenkime jiems. Žmonės susigraudina, matydami, kai

Mons. A. Svarinskas, tikrasis tautos kankinys, per tautines šventes sėdi Vilniaus katedros suole su moterėlėmis, o diplomatai – aukoja šv. Mišias už Tėvynę...

Džiugu ir prasminga, kad įpėdinis kanauninkas, dekanas St. Krumpliauskas kasmet gruodžio pradžioje rengia kunigo A. Talačkos ir savo tėvelių mirties paminėjimą. Susirenka daug žmonių, nes jie dar ilgisi Monsinjoro. Sveikintina, kad anykštėnai sukrito ir išleis knygą apie A Talačką, nes kiekviena knyga liudija tautos nueitą kelią, kiekvienas žmogus yra istorijos dalelė. O aš tik bendrais bruožais prisiliečiau prie šio kunigo portreto. Kiti rašantys jį papildys, sudės datas ir pavardes, kad išeitų teisingas ir ryškus Lietuvos žmogaus portretas. Kai tik turėsiu laiko, dar perversiu albumus, vėl prabėgs prisiminimų vaizdai. Ilgai žiūrėsiu į primicijų nuotraukas, kuriose yra Mons. A Talačka ir mano mama, giminės... Kai juos prarandi, tada pajunti, kad, pasak P. Širvio, „ilgesys – ta giesmė“... Taip jau yra, kad iš gyvenimo telieka sauja pelenų... Tačiau tarp pirmo saulėtekio ir paskutinės vakaro žaros yra gyvenimo šventė, į kurią visi esame pakviesti, tik nežinai, kada nuskambės atsisveikinimo varpas... Todėl skubėkime gyventi, dar padainuokime apie laisvą Lietuvą, pastatykime gintarinę pilį, kad sugrižtų vaikai iš viso pasaulio Tėvynėn ir vėl drauge sodintume liepas ir ažuolus ant Šventosios ir Nemuno krantų. Žmonės, maldauju, kad neužželtų jūsų takas į Viešpaties namus! „Ateikite visi, kurie vargstate ir esate prislėgti. Aš jus atgaivinsiu“, – kviečia Kristus iš šios didingai nuostabios bažnyčios altoriaus tylos. Taip aukštai iškilę Bažnyčios bokštai tenukreipia mūsų žvilgsnius į dangaus mėlynę, kad žemėje kurtume meilės, tiesos ir gėrio karalystę, o ne užsiimtume velnių muzikos garsais.

Mielas Tėve Albertai, pasimelsk, kad Viešpats globotų Panevėžio vyskupiją, nes jūs visada labai jaudindavotės dėl Bažnyčios problemų. Dabar padėk mums išprašyti palaimos motinai Bažnyčiai. Tu viską iš Amžinybės matai geriau, negu kad mes čia ir viską surašytume... O aš užbaigdamas šituos savo prisiminimus drįsiu pasirašyti su visais titulais, atsidėkodamas jums, kad man įžiebėte meilę mokslams, stiprinote dvasią gyvenimo kovai.

Bažnytinės ir civilinės teisės dr.,

italų civ. t. dr., teologijos lic.,

doc. kanauninkas Robertas Pukenis